

No to je, dakako, samo jedna dimenzija mogućnosti što ih LATINA ET GRAECA pruža struci. Već desetljećima časopis je i izlog naših mogućnosti u struci i znanosti, pa je to tako i ovog puta: pregršt znanstvenih i stručnih priloga u *Temama* ponovo nas vesele kako svojom raznolikošću tako i svojom znanstvenom relevantnošću.

Uz sve ostale rubrike na koje ste već u našem časopisu navikli, ovog smo puta odlučili da u jednom njegovom dijelu časopis bude i informator o raznolikim pravcima rada našeg instituta LATINA ET GRAECA koji, ulazeći u svoju četvrtu godinu djelovanja, strpljivo plete mrežu raznolikih, ali povezanih aktivnosti kojima je uvijek cilj zajednički: afirmacija klasičnih jezika i antičke civilizacije, odnosno bogata nasljeđa tog perioda naše zajedničke europske prošlosti.

Tako ćete se moći upoznati s novim izdanjima knjiga u produkciji Instituta LATINA ET GRAECA, s obavljenim poslom na bogatoj paleti seminara za školsku mladež kojih je prošle godine bilo pet, o skupovima koje smo organizirali ili suorganizirali...

Uvjereni smo da će vas te stranice potaknuti na suradnju s našim Institutom za koju smo i te kako zainteresirani: stranice časopisa otvoreni su svima koji imaju kvalitetne tekstove za objavljivanje, a istovremeno otvoreni smo i za sve rukopise budućih knjiga, kao i za prijedloge o drugim mogućnostima djelovanja.

Uz vaš doprinos bit ćemo još bolji.

Zlatko Šešelj

Plinije Mlađi i njegova zbirka pisama

Gaj Plinije Cecilije Sekund, nazvan Mlađim (jer je istoimeni rimski pisac, njegov ujak, autor čuvenog djela *Naturalis Historia*, nazvan Starijim) pripada onom periodu rimske književnosti koji se tradicionalno, i nepravедno, naziva srebrnim dobom te milenijske produkcije. No upravo Plinijev književni opus, kao i djela drugih velikana tog razdoblja, efikasno demantiraju tvorce ideje o slabljenju književnih snaga. Najbolje povijesno djelo, najbolji epigrami, najbolji roman, pa i drugi žanrovi, nastaju upravo u to vrijeme. A to je možda najsretniji period u dugoj rimskoj povijesti. Nisu slučajno Rimljani izrekli ono znamenito *Felicio Augusto, melior Traiano* pri čemu je ovom potonjem pripisana upravo dobrota. Bilo je to, zapravo, zlatno doba Rima: mir u Carstvu, sigurne granice, red u društvu, polet u gospodarstvu, procvat provincija i, dakako, Italije. *Pax Romana* dopušta sređivanje prilika, uspješan sustav adopcije smjenu sposobnih careva još sposobnijima.

U takvim prilikama, u Trajanovo doba, svoju *akme* doživljava i Plinije (rođen je 61. ili 62. a umro oko 113.), aristokrat tijela i duha, arhetip Rimljanina toga doba. Uživao je sve pogodnosti rimske aristokratske kaste, bogatstvo, *otium*, odlično obrazovanje; služio je vjerno svom caru kroz sve stepenice *cursus honorum*, sve do konzulske časti, a to znači svom Rimu. Vjerovao je da živi u najboljem od svih svjetova i to na njegovom najboljem i najvažnijem mjestu.

Što se njega tiče, bio je sasvim u pravu. I nemojmo miješati tadašnjost s onime što mi danas osjećamo i znamo, jer je živio u koordinatama svog vremena i ponosio se što je u svom malom svijetu – baš onako kako je Seneka upućivao nešto ranije – napravio takav uređaj koji je dosegao granicu mogućeg.

Sve je to dobilo svoj oblik u njegovoj beskrajno cizeliranoj latinskoj frazi, u tako biranom i tako jednostavnom jeziku da ga je lako razumjeti, ali teško izgovoriti na drugom jeziku. Slike su to jednostavne, ali izrečene tako sažetom frazom, da na njegovu kratku moramo odgovoriti hrvatskom dugom rečenicom i parafrazirati, a manje prevoditi.

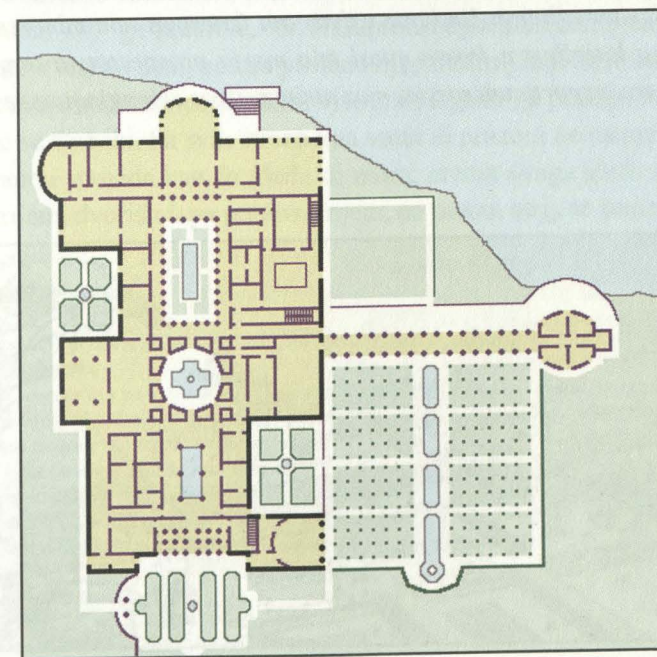
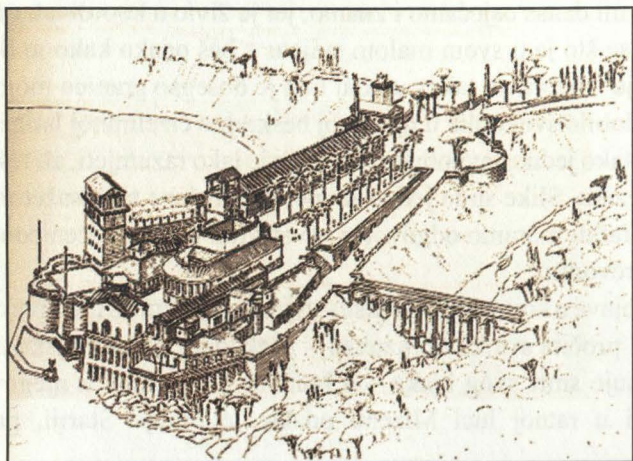
Pojave o kojima Plinije piše – svjestan i željan da njegove opažaje o svijetu koji uživa pročitati svatko obrazovan – svakodnevice su rimske aristokracije. Pa i kad opisuje smrt svog ujaka – a boravio je baš tada u njegovoj admiralskoj rezidenciji u ratnoj luci Mizenu odakle je Plinije Stariji, pravi neustrašivi

Rimljanin, hrabro pohitao upomoć stradalima u erupciji Vezuva, da bi ga u njegovu podnožju zatekla smrt od otrovnih plinova – i tada piše odmjereno i gotovo reporterski, aristokratski željan da to bude vjerodostojan dokument koji će povjesničaru Tacitu poslužiti kao pouzdan izvor, a ne elogij poginulom junaku.

I kad priča o svojoj vili (a u svojem gađenju prema preuzetnosti tu je golemu viletinu pri koncu pisma skromno – ali iskreno skromno – nazvao kućicom, *villula*), ne priča o njoj da bi se hvalio, već da bi opisao svoj materijalni refugij, ništa više. Uostalom, ako ćemo iskreno govoriti, obožavani Ciceron stekao je u svom životu toliku imovinu da se govori da je posjedovao trinaest raskošnih vila prepunih dragocjenosti, knjiga dakako na prvome mjestu (nije Antonije tražio samo njegovu glavu – koju je i dobio – već i mogućnost da namiri svoje vojnike plijenom – što je isto tako dobio).

Taj svoj *secessus*, to svoje izolirano svetište u kojem se može do mile volje posvetiti svom književnom i intelektualnom radu, svojim *studia*, opisao je vrlo detaljno. No kako je poput vodiča samo ispričao namjenu i položaj prostorija, to se o izgledu vile (jer o njezinim drugim dimenzijama ne znamo doslovno ništa) rasprave vode stoljećima, a rekonstrukcije su često krajnje proizvoljne; neke vam donosimo u prilogu. Arheoloških potvrda takve vile, nažalost, još uvijek nema. Stoga je taj opis iz njegova pisma, umetnuta u zbirku *Epistulae*, jedino stvarno viđenje jedne bogataške vikendice iz carskoga doba.

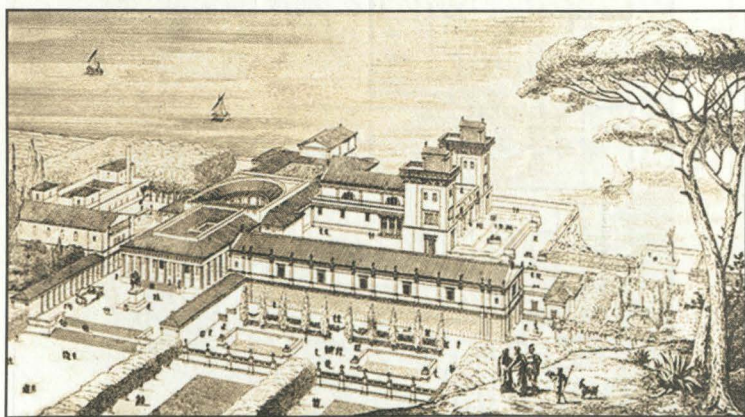
O tome vlasnik ipak govori najbolje.

17

C. PLINIUS GALLO SUO S.

1 *Miraris cur me Laurentinum vel - si ita mavis -, Laurens meum tanto opere delectet; desines mirari, cum cognoveris gratiam villae, opportunitatem loci, litoris spatium.* 2 *Decem septem milibus passuum ab urbe secessit, ut peractis quae agenda fuerint salvo iam et composito die possis ibi manere. Aditur non una via; nam et Laurentina et Ostiensis eodem ferunt, sed Laurentina a quarto decimo lapide, Ostiensis ab undecimo relinquenda est. Utrimque excipit iter aliqua ex parte harenosum, iunctis paulo gravius et longius, equo breve et molle.* 3 *Varia hinc atque inde facies; nam modo occurrentibus silvis via coartatur, modo latissimis pratis diffunditur et patescit; multi greges ovium, multa ibi equorum boum armenta, quae montibus hieme depulsa herbis et tepore verno nitescunt. Villa usibus capax, non sumptuosa tutela.* 4 *Cuius in prima parte atrium frugi, nec tamen sordidum; deinde porticus in D litterae similitudinem circumactae, quibus parvola sed festiva area includitur. Egregium hac adversus tempestates receptaculum; nam specularibus ac multo magis imminentibus tectis muniuntur.* 5 *Est contra medias cavaedium hilare, mox triclinium satis pulchrum, quod in litus excurrit ac si quando Africo mare impulsus est, fractis iam et novissimis fluctibus leviter alluitur. Undique valvas aut fenestras non minores valvis habet atque ita a lateribus a fronte quasi tria maria prospectat; a tergo cavaedium porticum aream porticum rursus, mox atrium silvas et longinquos respicit montes.*

Gaj Plinije Cecilije Sekund, Pisma, II, 17

Gaj Plinije pozdravlja prijatelja Gala¹.

Čudiš se zašto me toliko raduje moj Laurentin, odnosno (ako ti je draže) Laurent²; prestat ćeš se čuditi kad spoznaš ljupkost vile, prikladnost položaja i prostranost obale. /2/ Udaljena je od Grada sedamnaest milja tako da, završivši što je trebalo obaviti u gradu, može se ondje boraviti jer još preostaje velik dio dana. Prilazi se ne samo jednim putem: naime onamo vode i Laurenska i Ostijska cesta³, no s Laurenske treba skrenuti kod četrnaestog miljokaza, a s Ostijske kod jedanaestog. I s jedne i s druge silazi se put koji je na ponekom dijelu pjeskovit, malo teži i dulji za putovanje kolima, kraći i ugodniji za putovanje na konju. S obje strane pojavljuju se raznoliki prizori; čas se naime put sužava jer su se ispriječile šume, čas se širi i otvara po prostranim livadama; tu se za proljetna vremena travom hrane mnoga stada ovaca i mnoga krda konja i goveda koje zima otjera s planina.

/3/ Vila je za moje potrebne prostrana, no ne i preskupa za održavanje. /4/ U njezinu se prvom dijelu nalazi skroman, ne i siromašan atrij; zatim slijedi trijem od dva reda stupova u obliku slova D u čijem se središtu nalazi maleno ali zgodno dvorište. To je izvrsno zaklonište u slučaju nevremena; zaštićeno je prozorima i još više krovom koji ga prekriva. /5/ Nasuprot njegova središta⁴ nastavlja se ugodno dvorište s impluvijem, potom prilično lijep triklinij koji strši iznad obale, pa ako je kad more uzburkano Afričkim vjetrom⁵, lagano ga prskaju valovi koji udaraju i lome se o obalu. Sa svih strana ima vrata ili prozore ne manje od vrata, pa tako sa strane i sprijeda kao da gleda tri mora; prema straga gleda dvorište s impluvijem, trijem, dvorište⁶, pa ponovo trijem, pa potom atrij, te šume i planine u daljini.

1 - Pismo je upućeno nekom nekom Kluziniju Galu, Plinijevu prijatelju poznatom samo po navodu ovog pisma i pisma IV, 17.

2 - *Laurentinum* ili *Laurens* dva su naziva koja Plinije navodi kao ime svoje vile. Oba su povezana s imenom grada *Laurentum* na čijem se području vila nalazila. Do dana današnjeg nije otkrivena njezina lokacija, a slijedeći Plinijev opis moguće su raznolike rekonstrukcije.

3 - *Via Laurentina* i *Via Ostiensis* prastare su ceste koje su iz Rima vodile (a vode i danas) prema Tirenskom moru. *Via Laurentina* kretala se malo južnijim pravcem od *Via Ostiensis* i to prema gradu Laurentu, a *via Ostiensis* je pak vodila direktno u Ostiju, rimsku luku na ušću Tibera.

4 - Tj. nasuprot baze polukruga što ga čini dvorište unutar portika u obliku slova D.

5 - Jugozapadni vjetar.

6 - Unutar portika u obliku slova D.

6 Huius a laeva retractius paulo cubiculum est amplum, deinde aliud minus quod altera fenestra admittit orientem, occidentem altera retinet; hac et subiacens mare longius quidem sed securius intuetur.

7 Huius cubiculi et triclinii illius obiectu includitur angulus, qui purissimum solem continet et accendit. Hoc hibernaculum, hoc etiam gymnasium meorum est; ibi omnes silent venti, exceptis qui nubilum inducunt, et serenum ante quam usum loci eripiunt. 8 Annectitur angulo cubiculum in hapsida curvatum, quod ambitum solis fenestris omnibus sequitur. Parieti eius in bibliothecae speciem armarium insertum est, quod non legendos libros sed lectitandos capit. 9 Adhaeret dormitorium membrum transitu interiacente, qui suspensus et tubulatus conceptum vaporem salubri temperamento huc illuc digerit et ministrat. Reliqua pars lateris huius servorum libertorumque usibus detinetur, plerisque tam mundis, ut accipere hospites possint. 10 Ex alio latere cubiculum est politissimum; deinde vel cubiculum grande vel modica cenatio, quae plurimo sole, plurimo mari lucet; post hanc cubiculum cum procoetone, altitudine aestivum, munimentis hibernum; est enim subductum omnibus ventis. Huic cubiculo aliud et procoeton communi pariete iunguntur. 11 Inde balinei cella frigidaria spatiosa et effusa, cuius in contrariis parietibus duo baptisteria velut eiecta sinuantur, abunde capacia si mare in proximo cogites. Adiacet unctorium, hypocauston, adiacet propnigeon balinei, mox duae cellae magis elegantes quam sumptuosae; cohaeret calida piscina mirifica, ex qua natantes mare aspiciunt, 12 nec procul sphaeristerium quod calidissimo soli inclinato iam die occurrit. Hic turris erigitur, sub qua diaetae duae, totidem in ipsa, praeterea cenatio quae latissimum mare longissimum litus villas amoenissimas possidet. 13 Est et alia turris; in hac cubiculum, in quo sol nascitur conditurque; lata post apotheca et horreum, sub hoc triclinium, quod turbati maris non nisi fragorem et sonum patitur, eumque iam languidum ac desinentem; hortum et gestationem videt, qua hortus includitur. 14 Gestatio buxo aut rore marino, ubi deficit buxus, ambitur; nam buxus, qua parte defenditur tectis, abunde virescit; aperto caelo apertoque vento et quamquam longinqua aspergine maris inarescit.

/6/ Lijevo od njega⁷, malo uvučena, nalazi se prostrana spavaonica, a uz nju druga manja koja jednim prozorom prati izlazak a drugim zalazak sunca; odatle se, iz daljega ali sigurnije, vidi i more ispod vile.

/7/ Ugao nastao pružanjem zidova ove sobe i triklinija upija i raspaljuje najbistrije sunce. To je moje zimovalište i vježbalište mojih ukućana; tu se stišavaju svi vjetrovi osim onih koji navlače kišne oblake i prije no što pomute radosno uživanje tog prostora. /8/ Uz taj se ugao nastavlja soba svijena u apsidu koja svim prozorima slijedi putanju sunca. U njezinu je zidu ugrađen ormar poput biblioteke koji sadržava knjige koje ne treba samo čitati već iščitavati. Nastavlja se spavaće krilo povezano prolazom koji kroz šupljine i cijevi ovamo i onamo razvodi i šalje proizvedenu paru ugodne temperature. /9/ Preostali dio ovoga krila prepušten je potrebama robova i oslobođenika, no dovoljno je uredan da može služiti gostima.

/10/ U drugom je krilu prekrasno ukrašena spavaonica; potom bilo velika soba bilo skromna blagovaonica koja blješti silnim odsjajem sunca i silnim odsjajem mora; poslije nje je soba s predsobljem, zbog visine ugodna za ljetni boravak, a zbog mogućnosti zatvaranja i za zimski, zaštićena od svih vjetrova. Ona dijeli zajednički zid s drugom sobom s predsobljem. /11/ Potom slijedi širok i velik prostor za kupanje s hladnom kupkom na čijim se suprotnim zidovima izvijaju dva bazenčića kao izbačena iz zida, prilično velika ima li se u vidu da je more u blizini. Uz nju je k tomu soba za mazanje, soba s podnim grijanjem, pa predsoblje sa saunom te dvije prostrije, više otmjene no raskošne; dodan je čudesan bazen s toplom vodom iz kojeg kupači imaju pogled na more, /12/ a nedaleko je i loptalište koje je i na kraju dana okrenuto najžešćem suncu. Ovdje se uzdiže kat pod kojim su dvije dnevne sobe, a isto ih je toliko na njemu, a k tomu i mala blagovaonica koja gleda na široko more, podugačku obalu i prelijepe vile. /13/ I na drugom mjestu postoji i kat; u njemu je soba u kojoj sunce izlazi i zalazi. Iza nje je spremnica za vino te skladište žita, a pod njom triklinij u kojem se čuje samo šum udaranja uzburkana mora, pa i to kad je već oslabio i izgubio snagu; gleda na vrt i šetnicu koja okružuje vrt.

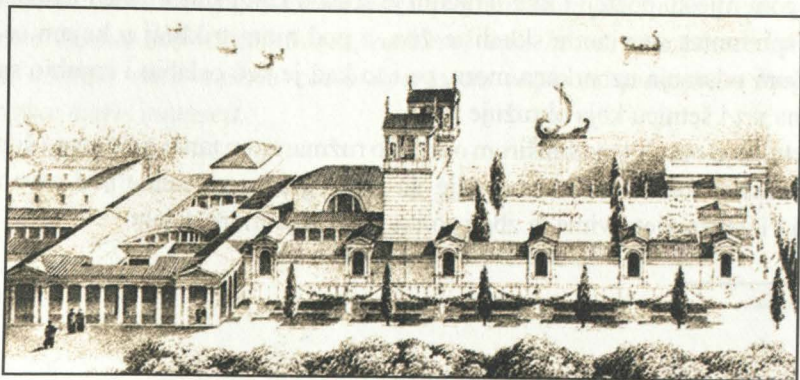
/14/ Šetnica je obrubljena šimšikom odnosno ružmarinom tamo gdje nema šimšira; šimšir naime obilato raste tamo gdje ga štite zgrade, no sahne pod otvorenim nebom i izložen vjetrovima te zbog solike, makar je more daleko.

7 - Triklinija.

15 *Adiacet gestationi interiore circumitu vinea tenera et umbrosa, nudisque etiam pedibus mollis et cedens. Hortum morus et ficus frequens vestit, quarum arborum illa vel maxime ferax terra est, malignior ceteris. Hac non deteriore quam maris facie cenatio remota a mari fruitur, cingitur diaetis duabus a tergo, quarum fenestris subiacet vestibulum villae et hortus alius pinguis et rusticus.*

16 *Hinc cryptoporticus prope publici operis extenditur. Utrisque fenestrae, a mari plures, ab horto singulae sed alternis pauciores. Hae cum serenae dies et immotus, omnes, cum hinc vel inde ventis inquietus, qua venti quiescunt sine iniuria patent.* 17 *Ante cryptoporticum xystus violis odoratus. Teporem solis infusi repercussu cryptoporticus auget, quae ut tenet solem sic aquilonem inhibet summovetque, quantumque caloris ante tantum retro frigoris; similiter Africum sistit, atque ita diversissimos ventos alium alio latere frangit et finit. Haec iucunditas eius hieme, maior aestate.* 18 *Nam ante meridiem xystum, post meridiem gestationis hortique proximam partem umbra sua temperat, quae, ut dies crevit decrevitve, modo brevior modo longior hac vel illa cadit.* 19 *Ipsa vero cryptoporticus tum maxime caret sole, cum ardentissimus culmini eius insistit. Ad hoc patentibus fenestris favonios accipit transmittitque nec umquam aere pigro et manente ingravescit.* 20 *In capite xysti, deinceps cryptoporticus horti, diaeta est amores mei, re vera amores:*

ipse posui. In hac heliocaminus quidem alia xystum, alia mare, utraque solem, cubiculum autem valvis cryptoporticum, fenestra prospicit mare. 21 *Contra parietem medium zotheca perquam eleganter recedit, quae specularibus et velis obductis reductivse modo adicitur cubiculo modo aufertur. Lectum et duas cathedras capit; a pedibus mare, a tergo villae, a capite silvae: tot facies locorum totidem fenestris et distinguit et miscet.*

/15/ S unutarnje strane šetnice raste nježna i sjenovita vinova loza, a tlo je mekano i podatno i za голу nogu. Vrt nagusto prekrivaju murve i smokve, stabla za koje je to tlo najplodnije, dok je lošije. Ovdje se, udaljena od mora, nalazi mala blagovaonica ne lošijeg izgleda od one uz more, a sa stražnje je strane opasana dvjema sobicama pod čijim se prozorima stere ulazni prostor vile i drugi vrt bogat i obrađen na seoski način.

/16/ Odavde se pruža kriptoportik⁸ velik gotovo poput javne zgrade. S obje su mu strane prozori, brojniji s morske strane, a sa strane vrta pojedinačni i malobrojniji od nasuprotnih. Svi su otvoreni kad je dan miran i bez vjetra, a kad puše vjetar otvoreni su s one strane s koje vjetrovi ne pušu. /17/ Pred kriptoportikom se pruža terasa sa stupovima koja miriše po ljubicama. Toplinu sunca koje tek širi svoje zrake⁹ kriptoportik uvećava, te kao što zadržava toplinu sunca tako sprečava i štiti od sjeverca, pa koliko je topline sprijeda, toliko je hladnoće straga; na sličan način štiti od Afričkog vjetra, pa tako različite vjetrove lomi i ustavlja jednog ovom, a drugog onom stranom. To ga čini ugodnim zimi, no još više ljeti. /18/ Naime, prije podne terasu sa stupovima, a poslije podne najbliži dio šetnice i vrta hladi svojom sjenom, koja pada sad kraća sad dulja tu i tamo kako dan prolazi od zore do sutona. /19/ Unutar samog kriptoportika najmanje je sunca kad najžešće upire u njegov krov. K tome, kad su prozori otvoreni, prima i propušta zapadni vjetar pa unutra nikad nije zagušljivo zbog teška i ustajala zraka.

/20/ Na udaljenom kraju terase, kriptoportika i vrta nalazi se vrtna kućica, moja ljubav, doista moja ljubav: sam sam je podigao. U njoj je osunčana prostorija koja jednom stanom gleda na terasu, a drugom na more, objema prema suncu, dok spavaonica kroz vrata gleda na kriptoportik, a kroz prozor na more. /21/ Nasuprot srednjem zidu nalazi se elegantno uvučena komorica koja se čas spaja a čas razdvaja od spavaonice, već prema tomu kako se zatvore ili otvore staklena vrata i zastori. U njoj se nalaze krevet i dva stolca: pod nogama joj je more, s leđa vile, a iznad šume: ta tri pejzaža pružaju se pogledu kroz isto toliko prozora svaki za sebe, ili istovremeno i svi zajedno.

8 - Kriptoportik je zatvoreni trijem, odnosno trijem koji se može zatvoriti prozorima ili ostakljenim vratima.

9 - Tj. sunca netom nakon svitanja.

22 *Iunctum est cubiculum noctis et somni. Non illud voces servolorum, non maris murmur, non tempestatum motus non fulgurum lumen, ac ne diem quidem sentit, nisi fenestris apertis. Tam alti abdicique secreti illa ratio, quod interiacens andron parietem cubiculi hortique distinguit atque ita omnem sonum media inanitate consumit.* 23 *Applicatum est cubiculo hypocauston perexiguum, quod angusta fenestra suppositum calorem, ut ratio exigit, aut effundit aut retinet. Procoeton inde et cubiculum porrigitur in solem, quem orientem statim exceptum ultra meridiem oblicum quidem sed tamen servat.*

24 *In hanc ego diaetam cum me recepi, abesse mihi etiam a villa mea videor, magnamque eius voluptatem praecipue Saturnalibus capio, cum reliqua pars tecti licentia dierum festisque clamoribus personat; nam nec ipse meorum lusibus nec illi studiis meis obstrepunt.* 25 *Haec utilitas haec amoenitas deficitur aqua salienti, sed puteos ac potius fontes habet; sunt enim in summo. Et omnino litoris illius mira natura: quacumque loco moveris humum, obvius et paratus umor occurrit, isque sincerus ac ne leviter quidem tanta maris vicinitate corruptus.* 26 *Suggerunt affatim ligna proximae silvae; ceteras copias ostiensis colonia ministrat. Frugi quidem homini sufficit etiam vicus, quem una villa discernit. In hoc balinea meritoria tria, magna commoditas, si forte balineum domi vel subitus adventus vel brevior mora calfacere dissuadeat.* 27 *Litus ornant varietate gratissima nunc continua nunc intermissa tecta villarum, quae praestant multarum urbium faciem, sive mari sive ipso litore utare; quod non numquam longa tranquillitas mollit, saepius frequens et contrarius fluctus indurat.* 28 *Mare non sane pretiosis piscibus abundat, soleas tamen et squillas optimas egerit. Villa vero nostra etiam mediterraneas copias praestat, lac in primis; nam illuc e pascuis pecora conveniunt, si quando aquam umbramve sectantur.*

29 *Iustisne de causis iam tibi videor incolere inhabitare diligere secessum? quem tu nimis urbanus es nisi concupiscis. Atque utinam concupiscas! ut tot tantisque dotibus villulae nostrae maxima commendatio ex tuo contubernio accedat. Vale.*

/22/ Pridružena joj je spavaonica za noćni san. Ako prozori nisu otvoreni, ne dopiru do nje ni glasovi mladih robova, ni šum mora, ni huk oluje, ni bljesak munja, pa čak ni danje svjetlo. Tako dubokoj i skrovitoj osami razlog je taj što zid spavaonice i vrtni zid odvaja hodnik među njima, pa tako prazninom u sredini guta svaki zvuk. /23/ Spavaonici je dometnut maleni hipokaust koji kroz usku rupu povećava ili smanjuje potrebnu toplinu, kako već prilika traži. Potom slijedi predsoblje i spavaonica izbočena prema suncu, koje hvata odmah po izlasku i čuva preko podneva, pa i kad je već nisko.

/24/ Kad se povučem u tu prostoriju, čini se da sam daleko od svoje vile i silno u njoj uživam osobito za Saturnalija¹⁰ kad ostali dio kuće odjekuje bezobraznostima dopuštenima tih dana i prazničnom galamom; niti ja smetam zabavi svojih ukućana, ni oni mojem književnom radu.

/25/ Ovom korisnom i ljupkom zdanju nedostaje tekuća voda, no ima bunare, bolje reći izvore: nalaze se odmah ispod površine. I općenito, čudesna je priroda te obale: na kojem god mjestu iskopaš zemlju, pojavi se voda, odmah spremna za uporabu, i to posve čista te nimalo lošeg ukusa zbog tolike blizine mora. /26/ Oblišnje šume daju dosta drva za loženje; ostale potreštine pribavlja kolonija Ostija. Umjerenu pak čovjeku dovoljno pruža i selo koje se nalazi iza susjedne vile. U njemu se nalaze tri kupališta koja se plaćaju, jako prikladno ako iznenadan dolazak ili kraći boravak ne savjetuju zagrijavati kupalište kod kuće.

/27/ Obalu krase svojom raznolikošću preljepke vile, sad jedne do drugih, sad razmaknute, kao da je mnogo gradova, bilo da promatraš s mora ili s obale, koju omekšava ponekad duga bonaca, a češće stvrdnjuju valovi koji u nju udaraju¹¹.

/28/ More baš ne obiluje finim ribama, no daje ipak odlične listove i rakove. A moja vila daje kopneno obilje, na prvome mjestu mlijeko; onamo naime dolazi stoka s pašnjaka kad traži vodu ili sjenu.

/29/ Čini li ti se da s dobrim razlogom boravim i stanujem na samotnom mjestu i da ga obožavam? Ako ga ne poželiš, previše si vezan za grad. Kamo sreće da ga poželiš, da druženje s tobom bude dodatna, najveća preporuka za tolike i takve darove moje skromne vile! Zdravo!

10 - Praznika koji je započinjao 17. prosinca i trajao nekoliko dana; međusobno su se izmjenjivali darovi, a robovi su mogli sudjelovati u zabavi zajedno sa svojim gospodarima. Upravo zbog tog razloga Pliniju odgovara povlačenje u osamu, jer je mogao izbjeći sve vrste bliskosti sa svojim robovima. Za Saturnalija pjevale su se sasvim slobodno razne rugalice koje su čak vrlo otvoreno spominjale mane moćnika, pa ni Pliniju nije bilo ugodno slušati što o njemu govore sluge i robovi.

11 - Ovaj opis sugerira da se Plinijeva vila nalazila na nevisokom klifu ispod kojeg se nalazila uska vrpca pješćane plaže.